

KAKO SE NE VRATITI U MOSTAR

Povratak je bolest. Tijelo je prazno. Drhti. Moglo bi ga se mirne duše postaviti u neko žitno polje. Nijedna ga se ptica ne bi uplašila. Slijetale bi pored njega pune sažaljenja. Ako je suditi po početku bit će ovo divno ljeto. Neću proizvesti ni jednu jedinu misao. Samo znoj. Nitko me neće htjeti ni za strašilo u svojoj njivi. Nikome ne treba strašilo kojeg se ptice ne boje, koje se njiše i drhti bez vjetra. Jadni, jadni izmučeni Marko razbijen poput vode u koju je pljusnuo tenk. Otkud sad tenk koji pada ni to pojma nemam. Pokušavam opisati svoje stanje, ali ono je toliko jadno da ga se čak ne može ni nazvati stanjem. Od svih agregatnih stanja u koja čovjek može zapasti mene je zapalo da doživim potpuno novo kao da sam nekakav, što ja znam, klinac valjda koji nikada nije pio i trpao u nos sve na što naiđe cijela dva dugačka, predugačka tjedna u kojima se ljeto zahuktavalo kako bi postalo ovo danas – mostarsko ljeto od kojeg vam koža cvrči.

Lijek za mamurluk je jednostavan. Naprosto nastaviš piti. Drevni je to recept i ja ga se imam običaj pridržavati kada putujem. A putujem gotovo isključivo poslovno. Ahahaha-haha! Nasmijat će se mnogi koji ovo čitaju – ta kakav to posao ti uopće imaš!? Ako se negdje i čulo za tebe onda je tamo, u tom gradu ili selu ili čak na usamljenom željezničkom čvorištu, svima znano da ti ništa pod milim bogom ne radiš osim što putuješ i ločeš, da Marko, doslovno ločeš i još se pride drogiraš drogama koje nisu za odrasle ljude poput tebe, nisu čak ni za ovo stoljeće, ali reci ćeš ti u svoju obranu – ja nisam odrastao čovjek, ja još ne znam što ću biti kad porastem!

Ulica se još uvijek, koliko znam barem, jer ne pratim više trendove koji se dotiču naziva ulica, zove Titova. Na nju izlazi sokak u kojem sve manje živim već ga više koristim kao neku vrstu sanatorija u kojem se oporavljam nakon višednevnih bančenja. Uglavnom, jebem li ga, išao sam tom ulicom na koju se svaljivala valjda sva sunčeva toplota svijeta. Išao sam s jednim ciljem, skromnim za ovakvu budalu sklonu svakojakom pretjerivanju. Išao sam, nećete vjerovati, ali stvarno jesam, kupiti mineralnu vodu. Već to što s dvotjednim mamurlukom bauljam mostarskim ljetnim podnevom dovoljno je da me se nazove budalom.

Ja sam, dakle, obična budala.

Oh, čudnog li putopisa! Pa ovaj putopiše svoj odlazak u kvartovski dućan! Kakva prevara! Kakva drskost! Zapravo sasvim nalik na njegove druge podvale. Ničeg tu čudnog nema osim što vam moram reći da je mamuran čovjek tužan. Tužan je toliko da se to graniči s kliničkom depresijom. Sklon je suicidalnim mislima makar je opće poznato da Marko Tomaš nikada ne pati od mamurluka pa je čak i potpuno trijezan sklon suicidalnim mislima, ali i smišljanju masovnih ubojstava, što ga zapravo i tjera u alkoholizam koji ga onda čini tužnim pa se sada njemu čini da je oduvijek bio tužan, melakoličan vražićak. Ali to što ga nakon kemijskog napada na njezin sadržaj nikada ne boli glava ne znači da on nije mamuran. Oh, i te kako je mamuran! I strašno je tužan, iznutra potpuno izjeden, prazan. Ako u

njemu i ima ičega onda je to konfuzija poput ove u kojoj se ne zna u kojem licu je sva ova papazjanija napisana. Ali ako autora to nije briga onda ne znam zašto biste se vi time zamarali. Sada vam je najbitnije da već jednom stignete u tu prokletu, do srčanog udara klimatiziranu prodavnicu jer u njoj ima obilje mineralne vode. A mineralna voda je puna mjehurića. I on se nada da će ga, nakon što je ispije, ispuniti barem mjehurići, a sve kako bi pobjegao od tuge izazvane, čudna mi čuda, potpunim tjelesnim crpljenjem i dehidracijom.

Prije dva tjedna krenuo sam u Zagreb kako bih stigao do Rijeke. Zvuči pomalo čudno, ali kada vam je polazišna točka Bosna i Hercegovina onda tu nema ničega čudnog. U Bosni i Hercegovini, naime, nijedna cesta ne vodi nikuda pa se zbog toga, kako biste uopće stigli bilo gdje, morate pošto-poto, na bilo koji način dokopati državne granice i preći ju. U ovom slučaju prelazio sam hrvatsku granicu s nadom da ću stići kuda sam već pošao kada sam krenuo iz zemlje u kojoj nijedna cesta i nijedan život ne vode nikuda. Kao da je bilo gdje drugačije, ali tu je to, na neki način najčvršći, makar nepisani zakon i jedini koji se donekle poštuje jer moguće je napustiti Bosnu i Hercegovinu. Ja to, recimo, stalno činim. I gotovo uvijek ispada da to činim preko Zagreba. Uglavnom, bitno je da je čovjek negdje krenuo, jelte. Kada je već krenuo onda će i stići. U Zagreb, kako bi otišao u Rijeku, pa u Novi Sad, pa u Beograd, ili kuda me već vodio moj uzvišeni i potcijenjeni posao. Da se razumijemo, svaki je posao potcijenjen izuzev onog koji je precijenjen. Sredine nema. Osim u pjesmama Dine Merlinina. Ali zato Zagreb postoji. U njega se uvijek stiže u rano jutro. Ako si pošao autobusom iz Mostara to je tako i nikako drugačije.

Zagrebačko jutro nikada nije plavo. To vam se samo čini zbog tramvaja. Tu sam se jednom davno preselio zbog jedne Ane. Ona je imala kosu farbanu u jarkocrvenu boju. To je bilo lijepo i korisno jer Zagreb zna biti siv, bezbojan i to je kletva koju je rijeka Sava bacila na njega jer je se stidi i ne želi sići na njezine obale. A nema gore od kletve kivne ljubavnice. Ne mogu se sjetiti zašto sam ostavio Anu. Sjećam se samo da me je ona ispratila na autobus za Split. Plakala je na peronu i mahala. Ja sam samo htio otići što prije ne znajući da idem u neku novu samoću. Preko puta mene je sjedio čovjek koji je čitao *Glas Koncila*.⁴ Tada sam prvi put u životu uživo vidio čovjeka koji čita *Glas Koncila*.

U Zagrebu žive moji prijatelji. Kruno. Bekim. Čombe. Lado. Fuka. Poga. Njih sam trebao sresti ovaj put. Imao sam istu večer čitanje u kavani *Botaničar*. Ana nije došla na književno večer. Kada sam je posljednji put vidio još uvijek je imala jarkocrvenu kosu. I tako je počeo moj pokušaj da stignem do mineralne vode. Iako sam, zapravo, krenuo za Rijeku.

U Rijeku smo se zaputili Kruno, Bekim i ja. Stigli smo do prve benzinske postaje na autocesti jer sam inzistirao da stanemo kako bismo kupili pivo. Ne valja u Rijeku doći žedan. Uostalom, ja uvijek volim biti pripremljen makar mi to još nikada nije pošlo za rukom. Uvijek ispadam nespreman. Ali kada sam posljednji put bio u Rijeci NK „Rijeka“ je bila spremna potući do nogu veliku „Sevillu“. Ishod je bio neodlučen. Na, za sada, zadnjoj utakmici koju sam gledao uživo. Tada se nogomet gledao na onoj beskrajno čudnoj i posebnoj Kantridi. Tekmu sam gledao sa svojom prijateljicom Željkom Horvat Čeč, njezinim Filipom

⁴ Opskurno glasilo hrvatske Katoličke Crkve.

i njihovim društvom. Zbog odlično odigrane utakmice tvrdili su da sam im donio sreću. Ali, jebiga, mene se ne može okačiti na privjesak. Što nije smetalo tomu da ove, 2017. godine, prvi put u povijesti podigne pokal namijenjen prvaku Hrvatske. Malo smo se odmorili. Kruno i ja u čuvenom hotelu *Neboder*, koji je Jugoslavija izgradila kako bi sirotinja sa Sušaka mogla reći kako i ona ima neboder, te da takve građevine nisu samo privilegij talijanske gospode čiji se neboder kočoperio na riječkom Korzu i gotovo doslovno ih ubadao u oči. Bekim je spavao u hotelu *Conti*, a poslije večere smo se zaputili ka kavani *Dnevni boravak* gdje sam opet ja, zamislite mojih muka, imao čitanje poezije. Pili smo, nije da nismo. Što drugo da se radi na književnim, da prostitite, eventima. Ekipe iz *Dnevnog boravka* je beskrajno simpatična i draga, evo sad sam se, najozbiljnije vam govorim, raznježio kad sam ih se sjetio. Ako ih netko vidi neka ih obavezno pozdravi i kaže da ću platiti kada dođem naredni put. Kako rekoh, pili smo, a sljedećeg dana nas je čekalo Bekimovo predstavljanje *Dnevnika jednog nomada*. On je bio uvodničar mojem poslovičnom patetisanju, a ja sam ispričao nekoliko anegdota prije nego je Bekim čitao ulomke svoje knjige. Eto, tako je to bilo. Ono između, u sredini koja ionako ne postoji, nije pristojno opisivati čak i za bestidnike poput mene. Sve se ionako svodi na promjenu kemijskog sastava vlastitog tijela.

Nekako sam opet završio u Zagrebu. Nije bilo govora o mineralnoj vodi iako bi neki svjedoci mogli tvrditi drugačije. Lado, kod kojeg sam spavao ovaj put, ionako svašta priča i sklon je raznim šeretlucima. A na ovo putovanje sam krenuo ja, a ne on, pa što i da sam u više navrata i popio nekoliko čaša mineralne. Kao da je to nešto čega bi se ijedan pijanac trebalo stidjeti. U Zagrebu sam sreo Kralja Čačka. Plan je bio da se vidimo u Novom Sadu gdje smo imali zajednički nastup, ali vrag nikada ne spava već često putuje sa mnom pa je tako bilo i ovaj put, te sam se na jedvite jade ukrcao na autobus koji vozi prema Novom Sadu dobrim dijelom putujući autocestom Bratstva i jedinstva.

Oh, kako sam samo drhturio tog popodneva u hotelskoj sobi u centru Novog Sada. Postoje te unutarne zime znane samo nekima. Posebna je to vrsta budala.

Kada sam izašao iz hotela besciljno sam lutao. Grad je bio pun djece, a ja sam imao napadaje anksioznosti. Djeca su vrištala, trčala, plašio sam se da ne zgazim neko dijete, a htio sam pobjeći od njih jer sudbina mi je znana. Svima su nam jednog dana rekla da je dosta bilo zajebancije. Igri je kraj. Počinje šljaka.

Onda su se ispred Kulturnog centra Novog Sada ukazala draga lica. Kralj je prvi stigao noseći novu gitaru. A onda su mi osmijeh izmamili Miki, Ognjenka i Branka. Možete samo zamisliti što sam radio tu večer! Eh, sad sve to zaboravite, vi prljavi umovi, jer ja sam opet čitao pred publikom. Osjećao sam se vrlo neugodno, pojma nemam zašto. Možda mi je nelagoda prešla s Ognjenke. Imam slab duševni imunitet. U trenucima kad je Kralj Čačka svirao nelagoda je bila manja. Osim toga, htio sam pivo. Proveli smo za naše pojmove prilično mirnu večer.

Interpunkcijski znaci su male nesigurnosti. Ne znam zašto mi je to palo na pamet.

Nedjeljni ručak smo odradili u krugu anksiozne obitelji. Ognjenka, Branka, Miki, Kralj i ja. Bili smo na Ribarskom ostrvu – mirna novosadska nedjelja i taj veliki umirujući Dunav. Smetala nam je glazba. Pored rijeke i mora ljudi kad sjede ne bi trebali slušati glazbu makar i sasvim pristojnu. Trebamo si dati šansu da katkada poslušamo rijeku i svijet oko nje. Da nije bilo glazbe, Dunav bi možda na trenutak umirio moje drhtanje.

Zna se na kojoj pumpi se kupuje pivo. Makar do Beograda jedva ima sat vremena vožnje. Čovjek ne smije biti žedan. Ma pio i mineralnu vodu. A po nju sam krenuo s tisuću svojih lica. Otkud sad u Beogradu kojej volim kao što se voli nestašno dijete, s puno prijekora i suzdržanosti i eksplozijama nježnosti u drugom trenutku.

Kada drhtim i to činim kao obična budala. Kao čovjek koji pojma nema o životu, a glumi gradskog mangupa. Već mi se cijeli koncept pomalo smučio. Taj moj bolesni odnos s tugom koju okolo prodajem kao nešto neviđeno, kao što su čudotvorne eliksire prodavali po danas napuštenim gradićima Divljeg zapada. Ti su gradići nekada bili obećanje boljeg života. Bili su budućnost sama. A na budućnost su se nasukale sve generacije, jedino se ti, Marko, uvijek uspiješ nasukati na kavanski stol i pretvoriš konobara u najprisnijeg druga i dramiš, dramoletiš, kenjaš, kratko. Mamurluk liječiš pivom i svakog dana sve više se topiš, nestaješ dok od tebe ne ostane samo sjećanje na čovjeka, a ima li išta jasnije i tužnije od uspomene na čovjeka? I kada te takvog ostavi žena ponašaš se kao da je cijelom svijetu nanesena nepravda, postaneš revolucionaran, a bio si tako miran dok te se na miru pustilo da pijesh i pričaš o čežnjama i iluzijama i herojskom dobu koje je nepovratno prošlo, a nemaš, Marko, nemaš ni namjeru ni muda da današnji dan pretvoriš u herojsko doba. Ali, reći ćeš u svoju obranu, nema ničeg herojskog u čovjeku koji je krenuo kupiti mineralnu vodu nadajući se da će vlastitu duševnu prazninu ispuniti njezinim mjehurićima. Nema, budalo, o tome ti i govorim. Ali ljudi te gledaju kao neko čudo, kao da si jedini pijanac i džanki kog je umorna žena poslala u tri krasne materine. Opet si uspio prodati svoj jad, bižuteriju pod autentično umjetničko djelo življenja na rubu smrti. A ta tvoja praznina, to je smrt, ništa. Ptice joj se rugaju, a ljudi je se plaše. Zato ljudi ubijaju i jedu ptice. Sve je na ovom svijetu pobrkano.

U malom kvratovskom dućanu ispred tebe, na kasi, stoji čovjek. Visok je neka dva metra. On je u prašnjavom radničkom kombinezonu i koža mu ima teksturu automobilske gume, a vani je blizu četrdeset stupnjeva. Ti drhtiš, a on djeluje ponosno. Odlaze na pult običnu bijelu veknu, četiri banane i krem kolač s višnjama upakiran u plastičnu kutiju. Svojim velikim kažiprstom desne ruke prebrojava kovanice koje drži u lijevom dlanu. Djeluje pomalo mrko i zabrinuto, ali, prije svega, ponosno. Kosa mu je jako kratka. Nije sijeda već prašnjava. Tako se čini. Dok bolesno drhtiš i znojiš se, možeš zamisliti kako ga kod kuće čeka toplo varivo, prerano ostarjela žena i djeca koja mu se raduju. Njemu i onom kolaču iz njegove velike ruke. Ti i on ste dva različita umora. Dva svijeta. On je zapravo umoran, a ti si tek izbezumljen. On se čini kao čovjek koji ima neka uvjerenja za koja se spreman i potući. Ti si cinik bez uvjerenja i kada si trijezan. Spreman si tek na slabašno izrugivanje. On ima dovoljno za veknu, banane i generički krem kolač. Ti čašćavaš društvo u kavani i dileri te brzo zavole, dobra si mušterija.

Kada izađete iz prodavnice posmatraš kako ide niz cestu. Onako suhonjav i dugačak kao da poskakuje dok ubrzava korak. Osjetiš kako ti koža gori, a iznutra drhtiš. Jedva držiš litru i pol mineralne vode u ruci. Znaš da će ti trebati dani da povратиš apetit. Tako je jedino i pošteno.